

Wstęp

W opisie życia człowieka zwraca się uwagę na trzy światy, w których on funkcjonuje. Są to: środowisko fizyczne, środowisko społeczne oraz kultura. Zaspokojenie przez człowieka własnych potrzeb biologicznych wymaga jego przystosowania się do korzystania ze środowiska fizycznego. Funkcjonowanie w grupach/we wspólnotach, zapewnione w środowisku społecznym, umożliwia jednostkom lepsze zaspokojenie ich potrzeb. W środowisku społecznym tworzony jest system znaczeń, symboli określających pożądane zachowania ludzi. Badania naukowe realizowane w tych środowiskach służą poszukiwaniu elementów wpływających na życie i rozwój człowieka.

W dydaktyce ważne są poszukiwania badawcze skoncentrowane na kształtowaniu osobowości człowieka, aby potrafił on funkcjonować w świecie oraz podejmować działania służące jego zmianie. Badania dydaktyczne dotyczące skuteczności działania ukazują znaczenie czynników biologicznych i kulturowych w uczeniu się ludzi. Dotychczas potrzebną wiedzę czerpano z nauk pomocniczych psychologii, filozofii, socjologii; obecnie powstają nowe dyscypliny naukowe scalające wyniki badań. W tej sytuacji ważne jest rozpoznawanie nowych zagadnień dla działań dydaktycznych.

W niniejszym tomie zatem rozpatrywano zagadnienie związku natury i kultury z perspektywy dydaktyki. Oznacza to odejście od przeciwstawiania natury kulturze, od traktowania ich w opozycjach:

- a) świat przyrody (istniejący niezależnie od człowieka) – świat kultury (wytworzony przez człowieka),

- b) czynniki wewnętrzne (genetyczne, wrodzone) – czynniki zewnętrzne (dzieła ludzkiej aktywności).

Idea opozycji natura *versus* kultura stanowi wytwór danego „czasu i miejsca”, wytwór określonego światopoglądu, w którym system wartości jest zawsze zrelatywizowany historycznie. W pracach zamieszczonych w tym tomie „Chowanny” skoncentrowano uwagę na powiązaniach zagadnień kultury i natury. Za ważne uznano przedstawienie rozważań dotyczących relacji natura – kultura w treściach kształcenia, między innymi teorii wychowania, socjologii wychowania, kształcenia z zakresu muzyki, i wskazano na ich wzajemne powiązania. Przedstawiono koncepcje kształcenia propagujące badanie zależności zachodzących między ludźmi i środowiskiem, w którym żyją. W dydaktyce sens pytań stawianych w optyce natura *versus* kultura dotyczy procesów kształcenia, uczenia się o ich istotnych składnikach oraz wyjaśniania ich funkcji w kształtowaniu osobowości. W ostatnich latach szczególną uwagę skupia się na czynnikach biologicznych, które są podstawą procesów psychicznych, ponieważ to od czynników biologicznych zależą możliwości realizowania wzorców kulturowych. Budowane nowe koncepcje kształcenia łączące wiedzę o czynnikach biologicznych i elementach kultury stają się podstawą zmian w praktyce edukacyjnej.

Zamieszczone w części monograficznej czasopisma teksty wprowadzają w dyskusję o zagadnieniach, które są ważne dla dydaktyki jako subdyscypliny pedagogiki uprawianej w aspekcie zarówno teoretycznym, jak i praktycznym.

Ewa Szadzińska